

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАУ БЕЛАРУСІ І КАМІТЭТА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА
ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР

№ 1 (912) | Чацвер, 1 студзеня 1953 года | Цана 50 кап.

СЁННЯ ў НУМАРЫ:

- Першая старонка.**
Перадавы. — 3 Новым годам, таварышы!
Л. Мацкевіч. — Мінск у 1953 годзе.
З. Леўковіч. — Людзі, якія апераджаюць час.
- Другая старонка.**
В. Бурынаў. — Выдатны ўклад у скарбніцу со-
 вецкай літаратуры.
Р. Шырма. — Песня — душа народа.
П. Герасімовіч. — Сюжэт у жанравым жывапісе.
- Трэцяя старонка.**
К. Саннікаў. — Дарога маладых.
Н. Пашкевіч. — Аб паэтычным асэнсаванні
 жыцця.
 Новыя спектаклі.
- Чацвёртая старонка.**
В. Корш-Саблін. — Беларуская кінематаграфія
 на новым этапе.
С. Капуціян. — Сіла вялікай дружбы.
А. Цімоен. — На зямлі «Калевалы».
З. Матузаў. — Выданне кнігі ў новым годзе.

Мінск у 1953 годзе

Л. МАЦКЕВІЧ,
галоўны архітэктар Мінска.

Дырэктывы XIX з'езда партыі па пя-
 таму пяцігоднаму плану адкрываюць цу-
 доўныя перспектывы далейшага развіцця
 сталіцы нашай рэспублікі — Мінска і ў
 першую чаргу — яго прамысловай ма-
 гутнасці. У новым годзе яшчэ больш вы-
 расце прамысловае горада. Павялічаць
 выпуск машын аўтамабільны і трактар-
 ны заводы. Магутныя самазавалы шпало-
 намі пойдучы на будоўлі краіны. Траля-
 вачныя і калёсныя трактары маркі «Бе-
 ларусь», якія паказалі свае цудоўныя
 якасці на лесанарыхтоўках і ў сель-
 ськай гаспадарцы, пачнуць яшчэ ў боль-
 шай колькасці сыходзіць з канвеера за-
 вода.

На Чэрвёскім трактэ вядзецца будоў-
 ніцтва магутнага мелянжэлага камбі-
 ната.

У паўднёвым раёне горада будоўцца но-
 вы мясакамбінат вялікай вытворчай ма-
 гутнасці.

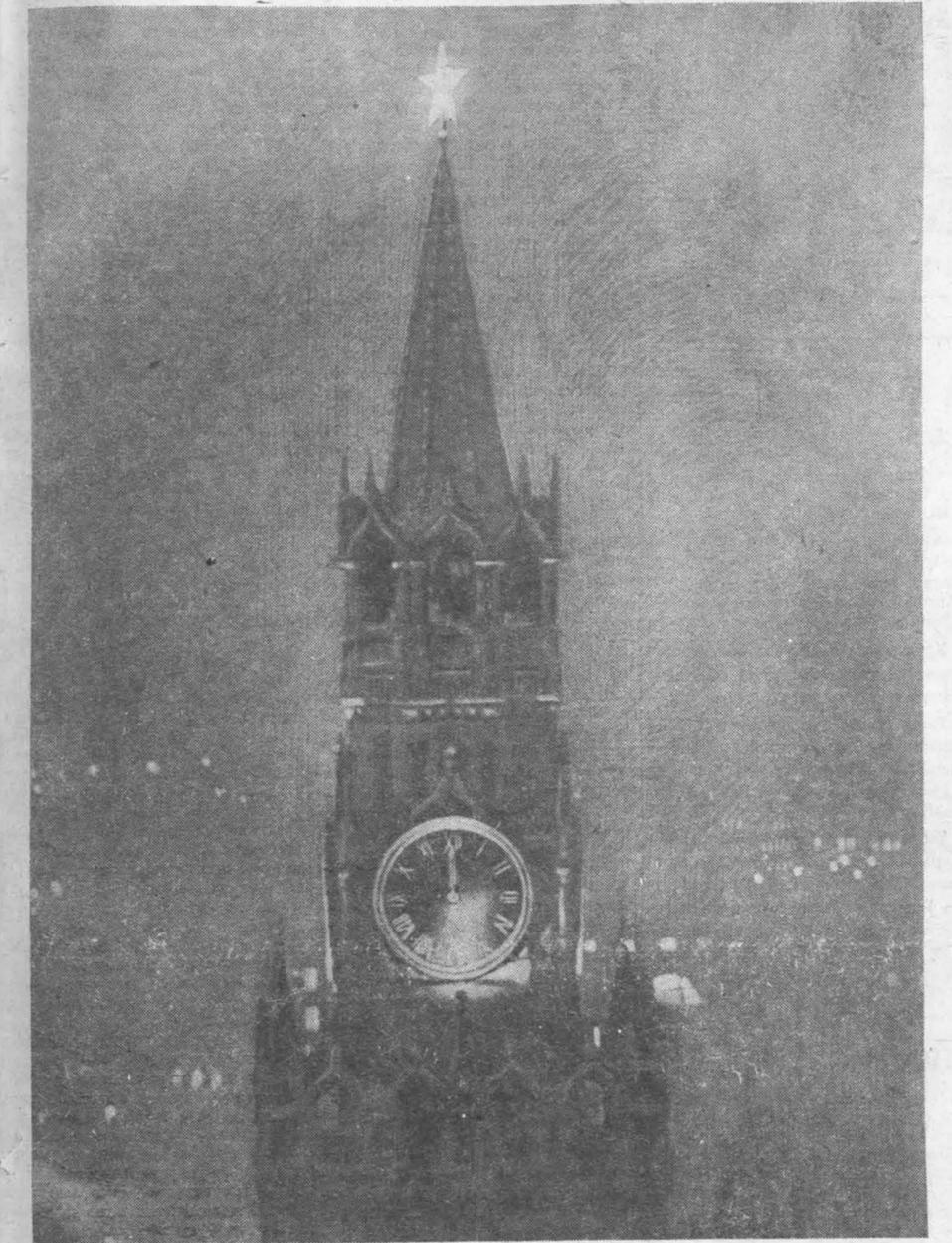
У 1953 годзе разгорнецца будоўніцтва
 буйных прадпрыемстваў міністэрстваў
 аўтранспартнай прамысловасці, элект-
 ратранспартнай, паліграфічнай і лясной прамы-
 славасці.

Каля 600 тысяч квадратных метраў
 жылёй плошчы адноўлена і рабудавана
 за пасляваенныя гады ў Мінску. Прагра-
 ма жылёвага будоўніцтва ў 1953 годзе
 значна павялічана.

Цэнтральны Камітэт кампартыі Бе-
 ларусі даў заданне ў бліжэйшы час забуд-
 ваць увесь праспект імя Сталіна. На прас-
 пекце разгорнецца вялікага маштабу будоў-
 ніцтва жылых і грамадскіх будынкаў.
 Поўнасьцю павінны быць закончаны і
 аддзелены ў эксплуатацыю два вялікія па-
 цінаварховыя жыллыя дамы паміж вуліца-
 ми Сталіна і Энгельса.

Архітэктурнае афармленне гэтых дамоў
 вырашана з улікам таго, што Цэнтраль-
 ная плошча з'яўляецца кампазіцыйным
 цэнтрам усяго горада. Першыя наверхі ў
 гэтых дамах аддзелены над магазіны, ста-
 новыя, кафэ. На рагу праспекта імя
 Сталіна і вуліцы Янкі Буналы пачнецца
 будоўніцтва двух васьміпавярховых да-
 моў, архітэктурна якіх вырашана з улі-
 кам стварэння ўезд у цэнтральны ан-
 самбль горада з заходняга боку.

Вялікі комплекс жылых дамоў ства-
 раецца ў раёне Круглай плошчы. У цэнт-
 ры яе ўсталявацца велічыня аб'ект
 вышыняй ў 38 метраў, які будзе ўвечна-
 ны стэлізаваным ордэнам «Победа» ў гонар
 перамогі савецкага народа ў Вялікай
 Айчынай вайне. Зараз у раёне Круглай
 плошчы ўзводзіцца дзевяць пацінаварховых
 дамоў, тры з іх знаходзяцца ў стадыі за-
 канчэння. Архітэктурна ўсім дамоў выраша-
 на ў формах, якія ствараюць адзведны фон
 для помніка-манумента. На гэтым пра-
 межку праспект імя Сталіна праходзіць па
 высокім насьпуну, таму дамы размешчаны
 на значнай адлегласці ад чырвонай лініі
 праспекта. Такія забудова дае магчым-
 асць далучыць да жылых кварталаў зя-
 леніну парковых масіваў, якія разме-

3 Новым годам, таварышы!

Новы год.
 Святковымі вачэрнімі агнімі асараюць
 гарады і вальсныя сёлы. Наступае са-
 мая урачыстая хвіліна. Гадзінік мёрна ад-
 лічвае дванаццаць удараў. І следам за сло-
 вамі дыктара да радзё за святавымі ста-
 лямі савецкія людзі вішучы адін дру-
 гога:

— 3 Новым годам! 3 новым шчасцем!
 3 новым поспехамі ў працы!
 У жыццё ўступае сваім першым днём
 1953 год.

На парозе Новага года і новых спраў
 мы падвойні вынікі сваёй панярэдай
 працы, успамінаем найбольш спэцыялы і
 памятнае падзеі адшопунага года. Нам
 сёнь што ўспомніць! Надзвычай багаты на
 вялікія справы быў для савецкіх людзей
 1952 год.

На тысячы кіламетраў ад захаду да
 ўсходу, ад поўначы да поўдня раскінуліся
 прасторы нашай любімай Радзімы. І ўсе
 дзеі што ўспомніць! Надзвычай багаты на
 вялікія справы быў для савецкіх людзей
 1952 год.

На тысячы кіламетраў ад захаду да
 ўсходу, ад поўначы да поўдня раскінуліся
 прасторы нашай любімай Радзімы. І ўсе
 дзеі што ўспомніць! Надзвычай багаты на
 вялікія справы быў для савецкіх людзей
 1952 год.

Не паказваючы сіл, змагацца супраць на-
 падальшчыкаў новай вайны, за мір для
 цудоўнага свету. Як і ў ранейшыя гады,
 Савецкі Саюз быў у авангардзе гэтай ба-
 рэбры. На яго сцягах былі напісаны сло-
 вы мудрага правадара таварыша Сталіна:
 «Мір будзе захаваны і ўмацаваны, калі на-
 роды возьмуць справу захавання міру ў
 свае рукі і будуць адстаяць яе да
 канца».

Знамявальнымі падзеямі 1952 года
 з'явіліся апублікаванне геніяльнай працы
 таварыша Сталіна «Эканамічныя праблемы
 сацыялізму ў СССР» і яго прамова на
 XIX з'ездзе партыі.

«Таварышчы! адкрыцці таварыша
 Сталіна, — сказаў у сваім дакладзе на XIX
 з'ездзе партыі таварыш Г. М. Маленкоў, —
 маюць суцэльна-гістарычнае значэнне,
 узбройваюць усе народы веданнем шляху
 рэвалюцыйнай перабудовы грамадства і
 багачэйшым вопытам барацьбы нашай пар-
 тыі за камунізм».

Незабытай гістарычнай падзеяй у жы-
 цці савецкіх людзей з'явіўся XIX з'езд пар-
 тыі. З'езд падвёў вынікі дзейнасці Камуні-
 стычнай партыі Савецкага Саюза і наменіў
 канкрэтныя шляхі пбудовы камунізма ў
 нашай краіне.

Напярэдадні Новага года савецкія людзі
 ўрачыста адсвяткавалі слаўную дату ў
 жыцці сваёй краіны — трыццацігоддзе
 Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік.

У славе і подзвігах расце і квітнее пер-
 шая ў свеце многазначна-нальная сацыя-
 лістычная дзяржава. Кіруючая партыя
 Лёніна-Сталіна, спецыялізаваная лясная-
 сталінская дружбаў народаў, яна ўзбройная
 будзе камуністычнае грамадства. Сваім
 прыкладам яна паказвае працоўным усяго
 свету ў іх барацьбе за мір і дэмакратыю,
 за сацыялізм.

І ў той час, калі савецкія народы і
 працоўныя краін народнай дэмакратыі су-
 стракаюць Новы год поўнай творчых сіл
 і радасных надзей, протыя людзі капіталі-
 стычных краін ахоплены жахам новай
 стыхійнай вайны і націскаюцца ўсімі
 перамог — ролыга і любімага Іосіфа
 Вісарыявіча Сталіна.

Са светлымі надзеямі і шчасцем мы
 ўступілі ў 1953 год. Мы прыкладзем усе
 намаганні, каб новы год быў яшчэ больш
 плённым у працы і ў творчасці.

Да новых поспехаў у імя славы і роск-
 віту савецкай Радзімы!

Людзі, якія апераджаюць час

Схіліўшыся над станком, Пётр Мінчока
 у апошні раз праверыў, ці правільна за-
 мацаваны дэтал, разеці. Здавалася, янак
 не заўважаў, што вакол яго сабраўся ўсе
 рабочыя ўчастка, не чуў іх гутаркі. Але
 гэта было не так. Наадварот, Пётр уваж-
 ліва прыслухоўваўся да кожнага слова
 сваіх таварышаў.

За некалькі кароткіх хвілін Пятру пры-
 гадзілася самае галоўнае, якрае тое, чым
 жыў ён апошні тыдні. Масква... Сюды ён
 прыехаў, як дэлегат Мінскага заводу імя
 Варашылава на Усеагульную канферэнцыю
 маладых скарэнікоў станкабудоўніц
 прадпрыемстваў.

Тут, у Маскве, Пётр упершыню дзе-
 даўся, што дэталі можна апрацоўваць раз-
 ром з керамікавымі пласцінкамі. А як пра-
 цуюць такімі разамі, ён ўвучыў на ад-
 ным з станкабудоўніц прадпрыемстваў
 сталіцы. Навіна здзіўля маладога ста-
 наўца.

Перад зваротам у Мінск Пётр напасіў
 даць яму некалькі керамікавых пласцінак.
 З падарункам масквінцоў ён адраў з поезда
 прыехаў на свой завод.

Госьці дзвер, у час абедзенага пера-
 пунку, як кажуць, пры ўсім народзе, Пётр
 павінен на практыцы даказаць, што пра-
 цаваць керамікавым разном можна і па-
 трэбна.

Вакол Пятра стаялі яго таварышы па
 рабоце. Вось сярэд іх і людзі больш ціка-
 выя да новага, і такіх, якіх цяжка быць
 развітаца са старымі звычкамі, парадкам.
 — Наўжо ён усур'ез збіраецца розна-
 гайнай метал? — пачуў Мінчока знаёмы
 голас.

— Абаязкова, — адказаў ён свайму
 суседу на станку і, крыху памучаў-
 шы, дадаў: — а заўтра і ты будзеш ахвот-
 на рабіць тое самае.

... Станок уключаны. Разеці пачаў зм-
 маць першую стружку. Закрыліся, пасы-
 палаіся вогненныя пыркі металу.

— Пічога не скажаш, добры разеці.
 Стружка бярэ глыбінэй не менш як 4 мі-
 ліметры!
 — Вось табе і гліна!
 — Малацічна Пятро!
 — А хуткась рэзанія! Чуеце, што
 сказаў інжынер? 487 метраў у хвіліну!

Усё гэта адбывалася зусім наўдана. Ця-
 пер Пётр Мінчока працуе на ішній, не
 менш адназначнай рабоце. Але мэты сваёй ён
 дабіўся. Абточка дэталей керамікавым раз-
 ром стала на мінскім станкабудоўніцым за-
 водзе імя Варашылава звычайнай справай.
 Новым метадам добра авалодалі многія ста-
 наўцы.

... Масква. Дзе пасебжае вучоная со-
 вета Інстытута інжынераў транспарту. З да-
 кладам выступае каранаста, невелькага ро-
 зьмеру чалавек. Гэта мінскі чыгуначнік Павел
 Суднікаў. Ён расказвае аб новым метаде
 комплекснага рэгулявання руху пасадоў.
 аб тым, як ён у час дзякурства арганізуе
 дыспетчарскае камандаванне. Вынікі вы-
 датныя: вядомага пустага прабегу паравоза,
 ныводнай затрымкі поезда на станцыях.

Уважліва слухаюць вучоная мала-
 дога наватара. Прыведзеныя ім выкладкі і
 лічыбы сведчаць аб вялікай каштоўнасці яго
 прапановы.

Дыпер метад Паўла Суднікава ўкара-
 няецца па ўсіх чыгуначных магістралях
 нашай неабсяжнай краіны. Мільёны аэра-
 жонных дзяржаўных сродкаў — такі экан-
 амічны эфект гэтага патрыятычнага па-
 чыну.

Неяк у Палаці піонеруў сустрэліся два
 хлапчугі. Разгаварыліся.

— Дзе вучышся?
 — Я? У сорах другой, у той, якую бу-
 даваў Дзяніс Булахаў. Нам аб ім настаўні-
 ца расказвала.

— Напраўда, — пакрыўдзіўся першы
 хлапчук. — Гэта маю школу будоваў
 значныя каменнічкі Булахаў. Ён да нас
 лютым будоўніцаў. Я сам яго бачыў.

Абоды яны не памыляліся. І 42-ю, і
 школу на Групаўскім пасёлку, і многія
 іншыя будоваў Дзяніс Рыгоравіч Булахаў.
 Яго рукамі ўзведзеныя сцены лепшых будоў-
 ніц Мінска — Універсітэта, 124-кватэр-
 нага дома на праспекце імя Сталіна,
 кінаатэатра «Перамога», шматлікіх жылых
 дамоў, дзіцячых садоў. Больш 60 чалавек
 навуцкіх значны каменнічкі майстэрству
 цагельнай зладкі, перадавым метадам пра-
 цы. У 1952 годзе Дзяніс Рыгоравіч з'явіў-
 ся адным з ініцыятараў сацыялістычнага
 сабарніцтва за эканамічнае выдаткаванне
 матэрыялаў, за зніжэнне кошту будоўніц-
 ва. Раслі лічыбы аберажонных сродкаў на
 асабістым рахунку стагнаўца, усё больш
 станаўлілася ў яго паслядоўнікаў.

Сваім працоўнымі справам Дзяніс Бу-
 лахаў намагаўся апыраць час.

— Сустрэкаю 1953, а, па сутнасці,
 працуюць за 1958 год, — заўважы ён.

У савецкіх людзей склаўся добрая тра-
 дыцыя: напярэдадні свят яны прымыклі
 надвоўдзі рахунак сваіх дасягненняў.

Зрабіў гэта і вядомы электрарэвар-
 шчык Мінскага трактарнага заводу Мі-
 хаіл Антоніч. Аказалася, што ён працуе ўжо
 ў лік 1955 года.

Шчыра вішавалі таварышамі шліфоў-
 нічка вібескага заводу іст. Комінтэрна
 Уладзіміра Багудыка, які пачаў пра-
 цуюць ў лік 1965 года. Толькі
 апошнія два гады стагнавец вы-
 6,5 гадавых норм.

Наступіў новы, 1953 год. Ён яшчэ
 больш наблізіць час да цудоўнай мэты,
 да камунізма.

З. ЛЕЎКОВІЧ.

Да дэкады беларускай літаратуры і мастацтва ў Маскве

23 снежня ў час абедзенага перапынку ў інструментальным і тралёвочным цэхах Мінскага трактарнага завода адбыліся канцэрты Дзяржынскага хора Беларускай ССР пад кіраўніцтвам народнага артыста БССР Р. Шырмы.

Хор выканаў негальскія новыя песні з праграмы, падрыхтаванай да дэкады беларускай літаратуры і мастацтва ў Маскве. На здымку: выступленне хора ў інструментальным цэху. Фота В. Лупейкі. (Фотахроніка БЕЛТА).

Сюжэт у жанравым жывапісе

(Карціна «Сяброўкі» Р. Кудрэвіч)

У апошні час беларускія мастакі значную ўвагу пачалі аддаваць жанраваму жывапісу. Гэты наварот жывапісцаў да адлюстравання быту савецкіх людзей тлумачыцца тымі зменамі, якія адбыліся ў арганічным і культурным развіцці нашага сацыялістычнага грамадства.

Лепшы творы савецкага жывапісу, найбольш вядомыя нашай грамадскасці, атрымалі прызнанне таму, што ў іх ярка і пераканальна адлюстраваны вобраз савецкага чалавека. Мастакі імкнуцца паказаць у сваіх творах працу нашага народа, раскрыць эніс гэтай працы, паказаць светлыя мары савецкага чалавека, яго ўпэўненасць у рэальнасці сваёй высокай маты.

Да гэтай катэгорыі новых твораў адносіцца і карціна Р. Кудрэвіч «Сяброўкі».

Новая карціна Р. Кудрэвіч азначае далейшую спробу мастака знайсці сваё ўласнае месца ў гэтым важным раздзеле выйшлага мастацтва. Ранейшыя жанравыя творы Р. Кудрэвіч — «Перад выходам», «Вітанне з поля», «Віншаванне з узнатоўдай», «З Масквы з узнатоўдай» не прынеслі жаданых поспехаў, хоць і былі для яго вялікай практыкай. Асноўны недахоп гэтых твораў — слабая распрацоўка сюжэта. Невысокі і прафесійны ўзровень названых карцін. Кампазіцыя «Сяброўкі» значна вышэйшая на якасці за ўсе, што да гэтага часу ён напісаў. На карціне глядач бачыць ціхі і цёплы летні вечар на сенажаці. Апошнія праменьні сонца шчодра разліліся на ўсёй прасторы. Прапоўны дзець калгаснікаў, як відаць, ачочыўся, і дзве сяброўкі, маладыя прыгожыя дзяўчынкі, прыйшлі на беразе рэчкі, каб пачытаць толькі што атрымане лісьцо. На калянах адной з дзяўчат разам з канвертам ляжыць фотаздымак таго, чые словы з захапленнем і хваляваннем яна чытае.

Змест пісьма крануў і другую дзяўчыну, якая глядзіць удалечыню і аб нечым марыць.

У гэлым мы бачым яшчэ не закончыўшы сваю працу калгаснікаў, абрысы калгаснага двара. Такі знешні выгляд карціны «Сяброўкі». Р. Кудрэвіч разгортвае дзеянне ў творы з паказу двух дзяўчат, якія пасаджаны на першым плане і займаюць галоўнае месца кампазіцыі, у цэнтры. Усё астатняе падпарадкавана асноўнаму і прызначана ўзмацніць вобразы маладых калгасіцаў.

Першае знешняе ўражанне ад карціны досыць моцнае. Яно ствараецца ўлада напісаным вясёлым пейзажам. У далечыні шырокая рэчка, на другім беразе якой — густыя зялёныя дрэвы. Кроны дрэў з вострыма конак і яркіх праменьняў сонца прыгожа вылучаюцца на фоне вясёльнага неба. Пойма ракі звязвае яшчэ адзін план з далінай і прыгожае ўвагу да шырокіх калгасных прастораў.

Агульны настрой, які ствараецца пейзажам, убагачае ідэйны змест твора. Р. Кудрэвіч з'яўляецца пэўнага настрою ўсю кампазіцыйную тканіну твора.

Раду і жывіць мастака. Карціна напісана з добрым густам, сакавіта і выражана на форме нататкі, з тонкім спалучэннем цёплага і халоднага колераў. Прыкметна ўбагатуцца маляўніцтва. Вырасла распрацаваны фігуры першага плана, не накінуўшы на іх увагай і дэталі.

Р. Кудрэвіч пазбегла ў гэтым творы такога «жывапісцаў», у якой губляецца свежая думка, жыццёвая праўда, змест. У аснове твора пакладзены жыццёвы сюжэт.

Асноўны змест карціны «Сяброўкі» — каханне дзяўчынкі. Мы бачым твар закаханай, адчуваем яе ўсхваляванасць. Не шчырыя пачуцці да блізкага чалавека ўзмацняюцца ўсім навакольным. Глядач разумее дзяўчыну, спачувае ёй, але кампазіцыя не выкарыстае ніякіх новых думак.

Р. Кудрэвіч не адчувае і не ўявіла жыццё савецкага чалавека, не зацікавілася іх будучыняй. Калі-б мы падалі жывапісцы сюжэт карціны перакласці на літаратурную мову, патрэбна было-б сціснуць на тым месцы, дзе дзяўчына скончыла чытаць пісьмо. Тут спыніцца дзеянне, і далейшы лёс людзей застаецца невядомым. Гэта прыбядняе вобраз другой дзяўчынкі, якая сядзіць алева і нечым заклапочана. Глядач вельмі цяжка ўявіць, аб чым яна марыць. Задумлены твар толькі ў леватворнай ступені дае падставу лічыць, што пісьмо кранула і не маладое сэрца. Увогуле асноўная сутнасць сюжэта заклапочана ў тым, што двое дзяўчат, прысеўшы пасля работы на беразе рэчкі, думаюць аб сваіх каханых. Безумоўна, усе гэтыя дзяўчынкі і адлюстравана праўдзіва, закахана. Але адсутнасць глыбіні ў асветленні жыцця калгаснай моладзі, яе мар і імкненняў, адсутнасць канфілікта — асноўны недахоп кампазіцыі.

Класічны спадчына мастакоў рэалістычнага жывапісу служыць лепшай школай для савецкіх жывапісцаў. Тэатры гэтай школы і крытычныя іх звесткі ўзброіла мастакоў ведамі і вопытам у гэтым напрамку. Што кантоўнае хаваўчыню ў сабе пудоўныя пеняліцы творы П. Федотава, В. Макоўскага, Л. Саламаткіна і В. Перова, убагатуціны скарбіцу ачышчанага мастацтва? Мастакі глыбока вывучалі навакольнае асяроддзе, людзей, іх паводзіны, працу, звычкі. Мастакі адбылі для карціны згустак грамадскага жыцця, узышліся над ім, напоячы сакрунальным ўдар па ўсёму гішму, хронічнаму і шкоднаму. Класікі жывапісу не ведалі літасці да ворагаў, якіх паказвалі ў творах, і, наадварот, выключнае чалавечэе харэктарства выяўлялі яны ў тых вобразах, якія павінны былі несі пратрэсіўны ідэй. Варта адкінуць у творчасці мастакоў гэты кантоўны асаблівасці, як жанравы жывапіс перастае хваляваць і страціць сваё значэнне.

З гэтага вынікае, што і жанравы жывапіс мае права на жыццё толькі ў тым выпадку, калі ён грунтуецца на жыццёвай, глыбока вывучанай натуре, з востраўзнятымі праблемамі.

Адной з самых шкідных думак, бытуючых сярод мастакоў, з'яўляецца тое, быццам жанравы жывапіс самы лёгкі. Варта пасадзіць наступіць каля агню, бацькоў, якія забяўляюцца з дзіцём, даіць з галубамі, як жанравыя карціны гатовы. Адсюль лёгкадумства і завярхоўнасць жанравых твораў.

Які-ж жанравы жывапіс нам патрэбны? Жывапісцы, які і астатнія мастакі ў сваіх творах «...навіны біваліць агазіны, недахопы, хваляванні з'явы, якія маюць пашырэнне ў грамадстве, раскрываюць у станючых мастацкіх вобразах дэталі новага тыпу на ўсім харэктары і чалавечай годнасці і тым самым садейнічаюць выхаванню ў людзей нашага грамадства характараў, навываў, прычым, свабодных ад аязваў і заган, народжаных капіталізмам». (Г. Маленкоў).

Толькі пры гэтай умове жанравы жывапіс зойме сваё сапраўднае месца сярод іншых жанраў выяўленчага мастацтва.

Асноўны змест карціны «Сяброўкі» — сюжэт тых, хто ўвасабляе сабой адсталасці і рэакцыю. Аб тым, як пазв'язваецца і змагаецца з усім аджываючым, аптынарным, треба гаварыць на ўвесь голас.

Барацьба супраць усяго шкіднага, рэакцыйнага, аджываючага ляжыць у аснове эстэтычнай сістэмы пісьменніка. Аб гэтым ён заявіў у сваім вершы «Ворагам» — усім багачам і панствам, усім катам і зладзеям, хто чужымі рукамі абраў сваё багачце, піў кроў рабочых і слязін. Аб гэтым ён сказаў і ў сваім вершы «Несправу», заклікаючы яго даць такую песню, якая-б гнявам перуна надала надолую людскую, загартоўвала дух да барацьбы. Гэты свой эстэтычны прынцып пазв'язваў не толькі ў паэтычных звазах, але і праз сістэму мастацкіх вобразаў, прыёмам сатыры, яшчэ адной ляжыць на ўсёх галоўных творах аўтара.

І калі мы, чытаючы напісаных Коласам больш саркага год таму назад сапы непакінай веры беларускага народа ў сваю свабоду і вызваленне, назімаем неўміручыя традыцыйны грамадзянскія заклікі Пушкіна, яго славуце «товаршч, верь...», адчуваем агонь лермантаўскага пракляцця катам свабоды прабоўнага народа, то ў сістэме сатырычных вобразаў Коласа мы бачым славянскія традыцыйныя праўдзальніцкія цукінінскія лініі, багатыя выкрыўальніцкія самадзяржаў Гоголя і Шчэрнына.

Станючыя героі Коласа даюць магчымасць прасачыць гісторыю беларускага народа за пастагоддзе, карэпны змены яго лёсу за гэты час. І тут-жа галера створаных пісьменнікам адмоўных тыпаў паказвае, з якімі ворагамі на працягу гэтага часу змагаўся наш народ. Гэтая галера коласавых адмоўных тыпаў двай разнастайная. Агнём сатыры пісьменнік багатыства біваліў і пара Нікала і яго міністраў. У гэтай галеры — адзіны фігуры чарнасопелы і фанабарыстскія жанітараў, хабарнік-нісараў і крывадушны-кулак, цынік-папоў і абдыраў-гадзітараў. У пасляжэстэтычнай творчасці пісьмен-

Толькі пасля ўстаўлення савецкай улады, пасля таго, як Ленін і Сталін абудзілі творчыя духоўныя сілы беларускага народа, стварылі магчымасці для самастойнага дзяржаўна-палітычнага і культурнага развіцця, магуча загучала беларуская народная песня. Толькі ў гэлы савецкай улады разгарнулі сваю работу збіральнікі песень, кампазітары, артысты-выканаўцы, таленавіты харавыя кіраўнікі і дырыжоры, якія паказалі народную творчасць на ўсёй яе красе і прывабнасці.

Змяняецца час, людзі, умовы жыцця, — змяняюцца і песні. Радасныя справы нараджаюць радасныя песні. У гэтых песнях адбіваецца гісторыя нашых дзён, справы, якімі жыве сёння наш народ.

Новыя песенныя скарбы ўважліва і любібоўна вывучае і студэнцкая моладзь. Педінстытуцы, Дзяржаўны ўніверсітэт імя Лепіна насылаюць у самыя далёкія раёны фальклорныя экспедыцыі для збору казак, загадак, пагаворак. Але гэтымі экспедыцыямі анісваецца толькі паэтычная творчасць і, на жаль, зусім не запісваецца народная музыка, мелодыя песень. Студэнты не валодаюць потнай граматай, а экспедыцыі не забяспечаны такой апаратурай, як фанэграф.

Звядула і тое, чаму ў такіх экспедыцыях зусім не ўдзельнічаюць студэнты-харавікі, дырыжоры, вакалісты, кампазітары і работнікі кансерваторыі.

А яны многія маглі-б навучыцца ў народа. Гэта-ж пытанне можна паставіць і перад нашымі прафесійнымі кампазітарамі, якія таксама вельмі мала і рэдка звяртаюцца да жыватворчых крыніц народнай песеннай творчасці.

Харэктар беларускага народнага меласа даўно адчулі і адзіналі вядзікі кампазітары — Глінка, Рымскі-Корсакаў, Глазуноў, Мяншюшка, Карловіч і другія.

Так, як сённяшняя творчасць народа неаспадна звязана з народнай творчасцю мінулага, так і творчасць нашых кампазітараў павінна быць цесна звязана з народным меласам. Пішто не можа так абудзіць патхненне мастака, як гэты народ, і для мастака не можа быць нічога больш страшнага, чым адарванасць ад народнага жыцця.

Савецкі народ узіў песню на ўзбраенне, і мы павінны шільна сачыць за гэтай зброяй, каб яна заўсёды была на службе народа. Нам треба з глыбокай пашанай і

любобу аднесціся да народнай творчасці, каб ствараць новыя зместоўныя песні.

Мы не забываем багатай класічнай спадчыны беларускага народа. На аснове гэтай спадчыны вырастае новая, свежая, горача любімая народам савецкай музычная класіка.

Дзяржаўны хор БССР рыхтуе да дэкады беларускай літаратуры і мастацтва ў Маскве творы беларускіх кампазітараў. Сярод гэтых твораў — кантата А. Багатыркова «Беларусь».

Кантата — глыбока нацыянальны твор, з яркай, стройнай мелодыяй, для якой аўтар умела выкарыстаў інтанацыйны беларускі народныя песень. У пачатку кантаты ў аркестры і хоры жаночых галасоў даюцца жывыя, мяккія замалюўкі прыроды Беларусі, дзе музыка і словы ствараюць цаласны лірыка-эпічны вобраз:

Зямля Беларусі, вачамі аэраў
Глядзіш ты ў прасторыя высі нябес.
Начамі, як яблык, падаюць зоры,
Знікаюць на водах, на чорных разорах,
На травах, абсыпанных крэпкімі рос.

Далей праходзіць тема адбудовы разбураных гарадоў. У музыцы і тэкспе выра-

Песня—душа народа

стае велічны вобраз любібога правадарыя народа І. В. Сталіна.

Другая частка напісана для аднаго галаса з аркестрам. Муткам асена музыка, калі ўспамінаецца цяжкае мінулае, як... На роставі смерці й жыцця Пад крыжамі маліліся людзі, — і радасцю спавіваецца сарца, калі гучыць музыка на словах:

Хто-ж гадаў, хто думаў, а ці сніў,
Што краіна соннага надхмар'я
Расвіне ў чырвані зарніч?

Музыка тут радасная, бадрэя, мелодыя праходзіць жывым тамнам, як і ўсе наша жыццё, поўнае творчага ўдому.

Трэцяя частка хора праходзіць у тэмпе светлага радаснага марша. У канцы гэтай часткі зноў з'яўляецца першая тема, і ўся кантата канчаецца гішмам вядзіку Сталіну.

Мы назімаем у Маскву і новыя песні беларускіх кампазітараў Р. Пукета, У. Алоўнікава, П. Падваўрава, В. Яфімава і другіх. Гэтыя песні расказуць роднай Маскве аб думках і пачуццях беларускага народа.

Р. ШЫРМА,
нар. арт. БССР, мастак кіраўнік Дзяржаўнага хора БССР.

Рабочы глядач аб дэкадных спектаклях

Калектыў тэатра імя Я. Купалы ў дні падрыхтоўкі да дэкады літаратуры і мастацтва ў Маскве наладжвае пакаў урыўкаў з дэкадных спектакляў на прадырмствах Мінска і ў калгасах вобласці.

Арганізаваны калектыўныя прагляды дэкадных пастацовак. Тысячы глядачоў ужо ўбачылі ў тэатры спектаклі «Пянош жаваранкі» К. Крапіны, «Кастрычнік» М. Вальшынова і М. Чыаурэлі, «Шчасце пэнта» В. Віткі.

Калектыўна прагледзелі спектакль «Кастрычнік» рабочыя і інжынеры мінскага станкабудавальнага завода імя Варашылава і выказалі свае думкі аб ім у пісьмах.

Вось што піша аб спектаклі старшы інжынер аддзела галоўнага тэхнолага завода імя Варашылава І. Велікоўскі: «Спектакль «Кастрычнік» ярка адлюстроўвае адну з незабыўных старонак у жыцці нашай вялікай Комуністычнай партыі. Глыбока і праўдзіва выконваюць партыі П. Малчанова, І. Леніна, артыст Б. Платонаў — ролі Сталіна. У пераважнай большасці хваляюцца іграюць і астатнія артысты. Але можна арабіць і рад заўваг. У першай карціне залішні шум за сцэнай заглушае тое, што адбываецца на сцэне. Артыст, які іграе матроса, вель-

мі мітуслівы. Але ясна, што ўсе гэтыя драбніцы лёгка можна ліквідаваць. А ў цэлым спектакль вельмі спадабаўся. Хочацца адзначыць, што мастацкае афармленне спектакля, безумоўна, цікавае і багатае».

Рабочы завода імя Варашылава т. Высоцкі ў пісьме тэатру заўважае: «Спектакль «Кастрычнік» зрабіў на нас, металістаў, добрае ўражанне. Запомніліся вобразы простых людзей Багрова, Серады, Цімура, Мары Васільевы, Наташы. Артыст У. Дзядзюшка, які выконвае ролі Багрова, моцна падкрэсліў непакінаць простага рускага чалавека, адданасць яго партыі.

Заходняй Беларусі ад прыгнёту польскіх паноў, уз'яднаючы беларускага народа ў адзіналі Беларускай Савецкай дзяржавы.

Паэмы «Суд у лесе» і «Апалата» адлюстроўваюць гераічную барацьбу прапоўных Беларусі супраць фашысцкіх захопнікаў у гады Вялікай Айчыннай вайны.

Колас з'яўляецца стваральнікам беларускай прозы. Яго дакастрычніцкія апавяданні даюць шмат карцін цяжкага, паднявольнага жыцця прабоўнага сялянства Беларусі пад прыгнётам царства, барацьбы супраць няволі і забалення. У апавяданні «Сургой Карага» ўпершыню ў беларускай літаратуры створан вобраз камуніста. Трылогія апавесці «У палескай глушыні», «У глыбі Палесся» і «На роставі» — гэта шырока мастацкае палатно, дзе паказана жыццё беларускага сялянства да рэвалюцыі, яго рэзкае класовае размежаванасць. У цэнтры трылогіі — вобраз настаўніка Лабановіча, які, гранічны на працу ў глухую палескую вёску, убацьбуны невынесена цяжкае жыццё прабоўнага сялянства, бялігасны прыгнёт яго з боку памешчыкаў, адсталасці і бескультур'я вёскі, ідэятызм высковага жыцця, імкненца палешчыць гэтыя жыццё. У ходзе гэтай працы Лабановіч настунова пачынае разумець, што не асветніцтвам, а сацыяльнай рэвалюцыяй можна дасягнуць свабоды.

У апавесці «На прасторах жыцця» і «Адшчалец» аздайноў гарачы водгук пісьменніка на актуальныя задачы нашай рэвалюцыі, перабудовы вёскі на сацыялістычны лад. Парулярым твораў у нашай літаратуры з'яўляецца апавесць «Дрыгана», у якой пісьменнік паказаў барацьбу беларускага народа супраць імпэрыянальных вайны. Героі ўсё гэтых апавесці — актыўныя савецкія патрыяты. Дзед Талаш і комсомолец Сцяпан Барута — гэта яркія прадстаўнікі двух пакаленняў белару-

скага народа, перад якімі сацыялістычная рэвалюцыя адкрыла безмежныя прасторы да шчаслівага жыцця.

У савецкай першай пазв'язваў многа лірычных вершаў аб Радзіме, аб Комуністычнай партыі і мудрым правадарыю народаў таварышу Сталіне.

Вершы, паэмы, апавесці, апавяданні Якуба Коласа складаюць эпоху ў літаратуры беларускага народа і з'яўляюцца кантоўным укладам у скарбіцу ўсёй савецкай літаратуры.

Творы Коласа з'яўляюцца сапраўдным энцыклапедыяй, добрай лабараторыяй прафесійнага майстэрства, узорам спалучэння высокай ідэйнасці і дасканалай формы, багата мовы і выразнасці стылю.

Праблемы сюжэта, абрысоўкі характараў і глыбіні іх псіхалагічнага раскрыцця, канфілікта, індывідуалізацыі героюў, выкарыстання багатаў фальклору, раскрыцця ідэй пры дапамозе карцін пейзажа — гэтыя і многія іншыя праблемы літаратурнага майстэрства Коласа могуць быць найкантоўнейшым дапаможнікам для ўсёх маладых пісьменнікаў.

Удзялючы галоўную ўвагу стварэнню станючага вобраза, пісьменнік, будучы верным праўдзе, ставіць гэты вобраз у складаных умовах жыцця.

Станючы героі Коласа знаходзіцца ўвесь час у змаганні, у вострых канфіліктах з адмоўным, якое пазв'язвае так рэзка асуджае на працягу ўсёй сваёй творчасці. У пісьменніка няма ні аднаго станючага вобраза, каб ён не змагаўся супраць носьбітаў зла, супраць злачынцаў. Калі сабраць усе коласавыя станючыя героюў, прадстаўнікоў перадавых сіл народа разам, то гэта складзе цэлую армію моцных духам людзей, якіх магучым фронтам ідуць у наступленне на ўсёх абаронцаў эксплаататараў, сацыяльнага ўціску, на

Выдатны ўклад у скарбіцу савецкай літаратуры

У дні сямідзесяцігадовага юбілея народнага паэта Беларусі Якуба Коласа Дзяржаўнае выдавецтва БССР выпусціла з друку збор твораў пісьменніка ў сімі тамах. Уключаючы ўсе дашнае, што напісана Я. Коласам у галіне паэзіі і прозы амаль за пастагоддзе літаратурнай дзейнасці, гэты збор твораў з'яўляецца выдатнай сывавадчай пазв'язваў перад народам, перад сацыялістычнай Радзімай, перад партыяй Леніна—Сталіна. Гэта добры надарунак нашаму масаваму чытачу, які горача любіць свайго паэта, чытае і перачытвае яго творы.

Назімаючы рускі рэвалюцыйны дэмакрат Вісарыён Белінскі бачыў прычыну мужнай сталасці рускай літаратуры ў збліжэнні яе праз творы Пушкіна, Лермантава, Гоголя, Крылова з жыццём рускага народа, з пастаючай праз іх творы каранішны пштаніўцы нацыянальнага развіцця рускага народа, асуджання прыгнёпнікага ладу. У беларускай літаратуры гэты перыяд мужнай сталасці звязаны з імёнамі двух слаўных несароў — Янкі Купалы і Якуба Коласа, якія ў перыяд уздыму першай рускай рэвалюцыі патрабаваннем сацыяльнага і нацыянальнага развіцця беларускага народа выказалі яго самую надзейную патрабаванні нацыянальнага развіцця.

Ад абуджэння беларускага народа ў гады першай рускай рэвалюцыі 1905—1907 гадоў і ўдому яго на барацьбу за сваё сацыяльна-нацыянальнае вызваленне да ўздыму слаўных дзён, калі прапоўныя аспублікі ў вялікай сацыялістычнай саміспасяхова будуюць камунізм, — такі везізарны гістарычны перыяд ахоплівае творчасць Я. Коласа. Вядома, што час з'яўляецца самым строгім крытыкам і самым бесстароннім сведкам. І гэты самы строгі крытык да твораў паэта такую ацэнку,

Да выхаду сямітомнага збора твораў Якуба Коласа

якая ставіць іх у рад лепшых здыбткаў усёй савецкай літаратуры.

Збор твораў Коласа — пераканальнае сведчанне вялікай сілы, імпатраннасці і прыжэсці таленту нашага любімага паэта. З-над пара мастака вышлі і адшушныя лірычныя вершы, і манументальныя эпічныя паэмы, кароткія апавяданні і апавесці, сатырычныя казкі і драмы, памфлеты і фельетоны, шарысы і пашымныя публіцыстычныя артыкулы.

Але ў якой-бы форме творы паэта ні нараджаліся, для ўсёх іх характэрным і агульным з'яўляецца тое, што яны самым цесным чынам звязаны з лёсам, жыццём, працай і барацьбой свайго народа, з яго радасціямі і смуткам, светлымі надзеямі і імкненнямі ў будучыню.

І які-б мы твор ні ўзялі, у кожным з іх адлюстроўваецца важны этап развіцця беларускага народа, яго барацьба за сваё шчасце.

Лірычны верш з'яўляец грознай зброяй Коласа, з якой ён уступіў на шлях мужнай барацьбы супраць пенавіснага царскага самадзяржаўя. Вось самыя раннія, баявыя вершы маладога настаўніка — «Не пытайце, не прасіце», «Нам родны край», «Беларусам», «Ворагам», «Вобразы смагаўдзяць» і іншыя. З часу іх напісання прыйшла амаль палова стагоддзя. Гэтыя вершы не толькі прасякнуты няўвясцімо да прыгнятальніцкаў прабоўнага народа, не толькі паказваюць карціны жалівай беднасці ў старой вёсцы, яны напоўнены цвёрдай верай, што народ разаб'е ланцугі прыгнёту, што дымам пойдзе ўсё ліхое, што

Я — мучык, а гонар маю.
Гіусы, але да пары,
Я маучу, маучу, трываю,
Але скоро загучаю:
«Стрэльбы, хлопчыкі, бары!»

У перыяд разгуду чарнасопелай рэакцыі, калі партыя змагаецца супраць выцікаў і малавероў, супраць кантулянтаў, такіх пашымных заклікі былі глыбокім праяўленнем рэвалюцыйнай бадрэсці і баявога духу. Аб гэтым сказаў Аляксей Максімавіч Горкі, супрацьпаставіўшы пісьменніцкай паэзіі дэкадэнтскую творчасць Янкі Купалы і Якуба Коласа.

Назаўсёды ўвайшлі ў класічны фонд савецкай паэзіі манументальныя паэмы Коласа «Новая зямля» і «Сымон музыка». Паэма «Новая зямля» ла прыву лічынца анцыклапедыяй жыцця беларускага сялянства дакастрычніцкай партыі. Выкладана багата карцінамі быту сялянства, маладымі роднага пейзажу, паэма робіць надзвычай глыбокае ўражанне. Праз лёс галоўнага героя твора, селяніна Мікала, аўтар паказваў няўвясцімо прабоўнага народа да самадзяржаўя, гадоўнасці знішчыл яго і ў той-жа час — утвільнасць, беспадэўнасць мары той часткі сялянства, якая хацела палешчыць сваё станючыча без узрабонай барацьбы, без саюза з рабочымі класам.

У паэме «Сымон музыка» на збесе здынага селянскага хлопчыка Сымонкі раскрыта трагічнасць таленту ў канталістычным грамадстве. Эпічная паэма «Рыбакова хата» прысвечана вызваленню прапоўных

кага народа, перад якімі сацыялістычная рэвалюцыя адкрыла безмежныя прасторы да шчаслівага жыцця.

У савецкай першай пазв'язваў многа лірычных вершаў аб Радзіме, аб Комуністычнай партыі і мудрым правадарыю народаў таварышу Сталіне.

Да дэкады беларускай літаратуры і мастацтва ў Маскве

Дарога маладых

У гэтыя дні, калі савецкі народ адзначаў 30-ю гадавіну СССР, хочацца гаварыць аб нашай шчаслівай савецкай моладзі. І не толькі таму, што яна сустрэла вялікае трынаццацігодзе, патрыятычна радасна свайго народа і краіны, а і таму, што яна смела, напорыста, з глыбокай верай у сваю будучыню ўваходзіць у сённяшняе жыццё і ўзвусна займае сваё месца ў ім. З кожным днём дарога маладых становіцца ўсё шырэйшай, больш прасторнай і прыгожай.

Маладая, таленавітая артыстка ў дарэволюцыйны час доўга чакала шчаслівага моманту, калі яна атрымае ролю з «Ігігачкай». Звычайна ў гэты тэст яе ролю атрымліваў на адной старонцы. І патрэба была асабліва «ўдзяча» ці анякучства важнай асобы, каб атрымаць ролю ў пекалькі старопах.

Зусім іншае становішча ў наш савецкі час, калі выхаванне і вылучэнне моладзі стала дзяржаўнай справай. Як правільна прыкладам тутаму служыць творчы шлях Лілі Драздовай, маладой артысткі Беларускага дзяржаўнага тэатра імя Янкі Купалы.

Яшчэ ў дзяцінстве Драздова ўдзяліліца ў школьнай самадзейнасці, у балетным гуртку. У 1937 годзе яна займаецца ў харэаграфічным вучылішчы, у 1940 годзе разам з каадактывам опернага тэатра прымае ўдзел у дэкада Беларускага мастацтва ў Маскве, дзе разам з дзіцячай групою выконвае беларускія танцы ў балете «Салавей», удзяліліца ў заключным канцэрце ў балете «Кураныты».

Пасля вайны яна паступае ў Беларускае тэатральнае інстытут, а затым становіцца артысткай тэатра імя Янкі Купалы. Праўда, не ўсё лёгка было на шляху таленавітай артысткі, але — такі ўжо закон нашатага жыцця — не можна бясследна загнуць чалавек у нашай краіне.

Першай работай артысткі ў тэатры была роля Насці Вярбішчэй у п'есе К. Крапіны «Пяць жаўрачкі».

Быў паўны сэнс у тым, што Л. Драздовай даручылі гэтую ролю. Насця, па сутнасці, сучасніца Драздовай. Артыстка сустрэла такіх дзяўчат у жыцці, ведала іх і можа таму яна даволі хутка знайшла пэўнасны інтанацыі, характэрнасць вобраза.

Не Насця — ласкавая да маці, заклапочаная, калі справа ідзе аб калтасе, ўсхваляваная, калі Пытлаванка скажа лінію партыі ў калтасым жыцці. Калтасея справа — яе вярочная справа.

Ці менш пэўная і настойлівая Насця ў сцэнах, дзе раманецца лёс яе асабістага жыцця.

Прынцыповасць Насці, шыраць яе кахання, лірычнасць, яе некалькі хітрынка з асаблівай пераканаальнасцю раскрываюцца ў сцэне, што адбываецца ў рэстаране. Драздова шыра смеецца над сумам Міколы. Яна дзіва і ласкава прапануе яму памірыцца, напамінае аб няўдалым сватаўстве і ў пяшчотных словах «даўно-б так» тактоўна перадае пачуццё кахання Насці.

Потым фігураюць «Верану» народ. Вострыя стрэлы гэтага сатырычнага верша былі таксама напіраныя і супраць архірая Міхаіла Тураўскага і Мінскага, які «чорнай сётні толькі міл, бо робіць павісьскі», і супраць стражнікаў, якіх разважало, як той жывёлы, і супраць прыставаў, што ганчачамі гоіска па Русі.

Асабліва многа ўвагі аддаў Колас сатырычнаму выкрыццю іжа-дэмакратыі і ашуканстваў народа ў дэкастрычніцкіх апавяданнях.

Прыгадаем, як апісваецца аперацыя ўрадка са стражнікам у вёсцы Галадраны, дзе, на думку ўрадка, павіна быць «спрастнае сабачства» на чале з «соцыялістам». Які-ж страх быў, калі прыдзеныя «соцыяліст» заняў прыстава, што ён член «Саюза рускага народа». Паогул гэты чарнасопны савоз шмат разоў трапіў на бізгалтасе пярэ Коласа. Чарнасопцаў лаўць сяляне, чарнасопцыя трапляюць у смешнае становішча, іх калі хто і сімпатызуе, то толькі Мадэкона свіння, якая жадала папоўніць сваёй асобай рады гэтай высокапастаўленай арганізацыі прыхільнікаў цара (апазіцыя «Калодка цюль»).

У апавяданнях і нацэскай трылогіі Колас паказвае палле коды нізкіх, нічымных паразітаў, выкрывае іх агідныя дзеянні і пустае, прагніўшае нутро.

Вось нон з апавядання «Кантракт», які загадаў селяніну Дам'яну Трубе на споведаў прывесці за грахі тры назы дробу.

Вось «сухі і піпчыны», які абмалочаны спот, даж Амос Адамавіч Балалюскі, які ўсё час заняты тым, што падглядае і сочыць за Лабановічам. А вось адін са шматлікіх пераонажаў пісьменніка, адзін з прадстаўнікоў шматлікай кампаніі ніжэйшых чыноўнікаў самадзяржаўнай іерархіі, валасных кручаватворцаў — былы наўзунік, пісар Дузеба. Каб заняць гэтую пасаду, ён не паграбляў «качку падушечку» каму трэба — гэта значыць даць хабару. На фоне ўсёй калекцыі нічымных пры-

Л. Драздова ў ролі Наташы (Спектакль «Кастрычнік» у тэатры імя Я. Купалы).

Новыя спектаклі

Тэатры рэспублікі рыхтуюць новыя спектаклі па п'есах савецкіх драматургаў і рускай класіцы. У тэатры імя Янкі Купалы заканчваецца работа над пастаноўкай дэкадага спектакля «Трыццаць год» па п'есе Кандрата Крапіны (рэжысёр К. Савіцкі).

Калектыў тэатра таксама рыхтуе спектакль «Пагібель Пампеева» (п'еса Н. Вірты, пастаноўка Л. Мазалеўскай, мастацкае афармленне І. Ушакова).

Спектакль «Простая дзяўчына» па п'есе К. Губарэвіча выпусціў тэатр імя Якуба Коласа (рэжысёр М. Мішкевіч, мастак Е. Кілічэў).

Творчы калектыў таксама праводзіць рэпетыцыі п'есы «Штурм» Біль-Беладаркоўскага (пастаноўшчык спектакля А. Скібнеўскі) і рыхтуецца да гастролі ў Мінску.

Дзяржаўны рускі драматычны тэатр БССР пакажа ў студзені спектакль «Кароль Лір» у пастаноўцы В. Федарана і мастацкі афармленні Грыгарыяна. У тэатры пачынаецца работа над новай п'есай А. Якабсона «Шакаль».

У выкананні калектыва тэатра оперы і балета гледачы хутка будуць слухаць новую беларускую оперу Я. Цікоцкага «Дзяўчына з Палесся».

Тэатр імя ЛКСМБ выпускае два спектаклі: «Багатырскі сказ» Алушкіна і «Анжэла» В. Гюго.

Новыя спектаклі рыхтуюць Пінскі абласны драматычны тэатр («Беспасажніца», «Дваранскія гняздо»), Гродзенскі рускі тэатр («Таня» і «Тракіршчыца») і тэатр лясак — спектакль для дзяцей маладомага ўзросту.

Вакальныя і інструментальныя творы

Беларускія кампазітары заканчваюць новыя песні, раманы і інструментальныя творы да дэкады. Песню аб Сталіне для гэтага канцэрта закончыў малады кампазітар І. Кузняцоў.

Новую кантату, прысвечаную таварышу Сталіну, на тэкс Якуба Коласа для заключнага канцэрта піша А. Багатыроў.

Калектыў беларускіх кампазітараў працуе над прывітальнай песняй Маскве і развітальнай песняй для заключнага канцэрта на словы паэтаў П. Броўкі, М. Танка, К. Кірпенкі, А. Бачылы, А. Явельчы і другіх паэтаў.

Ул. Алоўнікаў здаў аркестру філармоніі сваю першую сімфанічную паэму «Партызанская бэль».

Урачыстую увертуру для аркестра народных інструментаў напісаў Д. Камініскі, М. Чуркін — сюіту для гэтага аркестра.

Новыя творы да дэкады таксама падрыхтавалі В. Яфімаў, Р. Пукет і другія прафесіянальныя і самадзейныя кампазітары.

Аб паэтычным асэнсаванні жыцця

Аляксей Зарыцкага заўсёды адзіноч ад другіх паэтаў — і па яго ўласнай разважальнай інтанацыі, і па таматыцы, і па лексікону, і, нарэшце, па той неахайнасці, з якой паэт часам ставіцца да форм верша, Трапнае, ірака ў яго мажэ з шарым, пазначэннем, паэтычнае з празічным. Гэтым вызначаецца і апошні зборнік паэта «Вершы і паэмы» (Дзяржаўнае выдавецтва БССР, 1952 год).

Шмат якія радкі іспілі валодаюць той сілай, што робіць іх сапраўды паэтычнымі. Ёсць вершы, якія даюць сапраўднае асяроду, будыць пачуццё, узабгаваюць чытача.

Да ліку такіх вершаў можна аднесці, скажам, «Магутны папок», «Зарачанца», «Шэры гудок», «Жніўненская раіна», «Лебедзі», «Непрарэзані», «Кавалі», «Вечны вартаны», «Рудаконя», «Валікі спіс» і невялікія іншыя. За імі адчуваецца мастацтва, які паэтычна асэнсаванае з'явіў жыццё, ведае слову і можа адчуваць яго — даскладнае, незамынае, вазжак.

А. Зарыцкі нароўна радуе чытача паэтычнымі знаходкамі. Іны раз такая знаходка — не асобны радок або два, а верш цалкам з яго ўсёмі моўна-образнымі эрэмкамі («Непрарэзані», «Лебедзі» і інш.).

Ёсць у зборніку невялікая паэма «Наш сямі». Яе таксама хочацца назваць кантоўнай паэтычнай знаходкай. Сюжэт паэмы такі: два савецкія дэсантнікі, спусціўшыся на парашуты на часова акупіраванай ворагам тэрыторыі (дзе адбываецца ў першад Вялікай Айчыннай вайны), пачулі дзічыны плач. Найпоўны на гукі, яны паткнуліся на труп жанчыны, ля якой палягла дзіця. Садаты ўзялі яго і першым самалетам адправілі за лінію фронту.

Гэты праспектыўны сюжэт паэт напоўніў вялікім зместам. Паэма прасякнута хваляючым лірызмам, высокімі паэтычнымі. А. Зарыцкі змёт на звычайнай факце яра паказвае вялікае сэрца савецкага воіна, у якім месціцца і люта янавісць да ворагаў, і бацькоўская ласка да дзіцяці.

І воем калі нараўноўнае радкі гэтай паэмы з радкамі, скажам, верша «Веласіпедысты», становіцца крыўда за абыякавыя адносіны аўтара да свайго паэтычнага аўтарства. Што ёсць у гэтым вершы? Тры веласіпедысты едуць, едуць, едуць, наікопаюць на педзілі, «і скрозь гукачы іх смех і галасы — па ўсёх прасторах чэрвеньскай выгоды». І больш нічога. Ніякага абгульнення, ніякага свосаасабівага

павароту думкі, падтэсту, паэтычнага асэнсавання з'явіў.

А такіх вершаў у кнізе шмат. І горш за ўсё, што многія з іх — на важныя тэмы. Вось верш «Агітатар».

І ля прыдзіпроўскіх абвётраных стром Твой голас удумлівы знаючы. Цябе рыбакі за арпелым кастром Шторані, штовечар чакаючы.

Радкі падобны на канец верша. Аказваецца, што гэта не так. Вось што піша паэт у заключэнні:

Слухайся — чакаюць цябе Белавез І міскіх аколці будовы, І там, дзе не шчырку гудзі цягнікоў, І там, дзе шырокія нівы Разводдзем шумяць на прасторах палёў. Пра жыццё шумяць урадлівы.

Знешне бачыць падзею і правільна адціньце яе з ідэйнага пункту гледжання можа і чалавек, які не валодае паэтычным талентам. Вярнуцца-ж чытаць паэта, мы спадземся, што ён адкрывае нам новыя аддены з'явы, новыя лагічныя сувязі, новыя якасці рэчы, паказае сваё ўспрыняцце евету, больш глыбокае, чым звычайнае. І калі паэту нічога не ўжэцца адкрыць, дык і нечага рабіць завуку на адкрыццё. Чытач чакае ад паэта не даніны тэме, а моцных, хваляючых вершаў. У кнізе-ж А. Зарыцкага шмат якіх вершаў прадстаўляюць сабой іменна даніны падраўнай тэме. Гэта — «Валікі гімн», «Сцяг Кастрычніка», «Не, ён жыве», «Шуміце, ліны», «Спакаінае ў Іванавічах», «Маскоўскі салот перамогі», «Гатак будзе» і інш.

У гэтых вершах залішне многа звычайнай прозы і вельмі мала паэзіі.

Акрамя паміненых паэмы, ў кнізе апублікавана лічэ даве — «Світанскі садзі» і «Пабрацімы». У першай з іх паэт адлюстроўвае пасляваеннае аднаўленне сацыялістычнай сельскай гаспадаркі рэспублікі.

Адпавячы на вартасці многія выдатна напісаныя месціны паэмы, якія замаляюць дружнай калектыўнай працы, тонка праведзеную лінію кахання, што нараджаецца паміж галоўнымі героямі Адамам і Галінай, трэба адзначыць, што аўтар не забягуў неадоху, які ўласнымі многім творам на аналагічную тэму. Паэма не дынамічная, бо ў ёй не паказаны тыя вялікія паяккі, што прышляе нам перамагчы, пакуль сельская гаспадарка не ўзнялася з руін і паліпалішчу. Чытаючы яе, нішто раз адчуваеш, якую вялікую шкоду нанесла нашай літаратуры творыя «бескаэфікацыйнасці». Відаль, пад уплывам гэтай творы А. Зарыцкі пабаяўся пабада-

ваць востры, ждцёвы сюжэт і пайшоў па лініі стварэння асобных радкі.

Складаная задума ляжыць у аснове паэмы «Пабрацімы». Адразу яе вельмі цяжка вызначыць. Тут і лёс двух накаленіў савецкіх людзей, і праблема ўзаемаадносін людзей у нашым грамадстве, і дзяя перамагчы ісправы бацькоў іх дзеяньні, і гартаванне маладога савецкага чалавека ў напружанай працы на карысць Радзімы. Як відаць, задума неакрэсленая. Ад гэтага ў паэме многа ліній, многа напрамкаў, у якіх ідуць лумкі аўтара. Ад гэтага і адсутнасць цэласнасці і стройнасці ў тканіне твора. Галоўныя героі паэмы слаба паказаны ў дзеянні. Аўтар не дасягнуў колькі-небудзь глыбокай псіхалагічнай характарыстыкі і запамінальнай знешняй абмалеўкі вобразаў Косці і Барыса, таму яны выглялі неакрэсленымі, абстрактнымі.

Па заключных радках паэмы можна меркаваць, што аўтар яшчэ не скончыў паэмы ў сэнсе паказу далапейшага лёсу герояў. Хочацца, каб ён прадоўжыў рабату і над апублікаванай часткай, зрабіў больш вызначаным і стройным сюжэт, узяў усю паэму да ўзроўню лепшых яе радкоў. Праза-ж у паэме сустракаецца і нароўна. Па-прыклад:

Максіму работы цяпер прываліла — Дошкі давай будуйцішчу брус, Балак болей трывалых, алменьных. Турбуіся, маэгуў—брагадзір-жа Максім.

У адзінаццатым нумары часопіса «Поэмы» за 1952 год апублікавана 13 новых вершаў А. Зарыцкага. Яны прысвечаны вялікім будоўлям камунізма і з'яўляюцца як-бы справаздачай паэта аб пазеды на будоўніцтва Волга-Данскага канала.

У цыкле побач са свежымі вершамі «Помнік майму сабору», «Равенскі мора», «Пяці-морск» ёсць радзавыя, не адначаны асабілай сёй вершы — «Калач», «На гары Кумшак», «Сустрача з земляком», пра якія можна сказаць, што яны правільныя, напісаны спратыкаванай рукоў, але-ж не запамінаюцца і, бадай, нічога новага не гавораць чытачу. Сімвалічныя агні Сталінаграда, мінскі самавал з зубрам па радыятары, чайка над морам — усё гэта ўжо знаёма нам.

Кніга «Вершы і паэмы» гаворыць, што ў паэта багаты жыццёвы вопыт, шырокі кругазор, сталы талант, аднак нехалеа настойліваасці ў пошуках паэтычнага вобраза для кожнай думкі, мала заклапочанасці аб дасканалай форме верша.

Н. ПАШКЕВІЧ.

Ілюстрацыі беларускіх мастакоў да дэкадных кніг. Злева направа: малюнк П. Астроўскага да рамана І. Мележа «Мінскі напрамак», М. Каіонскага да рамана І. Шамякіна «У добры час», В. Грамыкі да «Паўлік Марозаў».

Вось як характарызуецца ў «Новай зямлі» адзін з такіх прыслужанцаў начальства — обер-афэчык Арцшонок:

Брахун не горшы ад сабакі, Ен меў сабакы аднакі — Брахуў налева і направа; Была й сабакча яго слава, І калі пахла дзе даносам, Тады, кручунішы толькі носам, Казалі гэта ў адно слова: «Ну, згодна штучка Арцшонока!»

Калі Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя вышчыла ў нашай краіне ўладу эксплуатацараў, Колас аддаў сваё піро мастака служанню савецкай уладзе, сацыялістычнаму будоўніцтву. Адлюстроўваючы ў сваіх высокамастатных творах нафас барадбы савецкага народа, усаўляючы сацыялістычны пераўтваренні ў вёсцы, стваралочы вобразы савецкіх людзей, пісьменнік у той-жа час багітасна выкрывае ворагаў савецкай улады, абрушваецца на ўсё, што затрымавае рух нашай краіны ўперад.

У першад барадбы партыі з кулацтвам, Колас выкрыві авярынае кулацкае нутро ў вобразе Чыклявіча (аповесць «Адшчупленец»), Чыклявіч — хітры неслепчны вораг, ён дзеічынае скрытна.

У гады сацыялістычнага будоўніцтва паэт вразга ўзяў свой голас пратэсту супраць ворагаў савецкай краіны, падпальшчыкаў новай сусветнай вайны. У вершах «Напам», «Ворагам», «Напам-напам» і іншых Колас высмейвае капіталістычную сістэму, параўноўваючы яе з праедным моцна старым катанам. Асабліва бізлітапапа выкрывае паэт фанабарытасці пусучыкаў, якія не перасталі марыць аб ласкабодзенні Усходняй Беларусі. «Будзе паэста без Варшавы» — пісаў паэт у 1927 годзе ў вершы «Напам». Ірскі фарма-напалінастаў у сваёй паэме «Рыбакова хата». У галерэі прадстаўнікоў кіруючых

колаў панскай Польшчы аўтар паказуў крыважарнага павука высковай беднаты, кулака Богута, паліцэйскіх гончых Пшэбору і Гынку, агентаў дэфензівы Гедзізу і Гыбо. Яны з'яўляюцца тыповымі прадстаўніцкамі тых рэакцыйных сіл шляхецка-панскай Польшчы, якія баяліся свайго народа больш, чым гітлераўскі захопнік.

У душах гэтых паразітаў няма нічога чалавечкага. Кулак Богут — гэта прадлажні кобра, панук. Агенты дэфензівы Пшэбора, Гынка, Гыбо — гэта майстры рабозу, мардэферы. Трапіна заўважаны і паказаны рысы шляхецкага нацыяналізма ў гэтых прадстаўнікоў шляхецкай знані. Вось Пшэбора ў часе вобкусы.

Хто апісаш Пшэбору можа, Калі ён вобскі вядзе? Ен нібы праіць службу божу, Як пробашч-кесідз на калядзе.

Не адстае ад Пшэбору і следчы Гедзіва:

Сядзіць пан следчы важна ў кресле, Такія посты, такі від! Нібы яго на трон узнеслі, І ён — дзяржавы панскай кіт.

Гэтая-ж лінія выкрывіці гавароў міжнароднай рэакцыі і іх злучаннай палітыкі праходзіць праз творы паэта перыяда Вялікай Айчыннай вайны. У вершах «Крумычаны», «На воеі Рым — Берлін», «Пахаваны Гейдрых», «Кальмата Рым — Берлін» выкрываецца так званая «друзба» паказуў гітлераўскай кааліцыі. У калямажыні запрэжаны і дучэ Беніта Мусаліні, і Хорці, і Антанеску, і Манергейм, і дар Барыса, якіх фюрэр з усёй сілы дуі цаваў пугай, называючы «воўчымі думш».

У гады вайны сатыра паэта была на багатым узорванні нашых воінаў. У паэме

«Адплата» Колас дае такую сатырычную песню партызан:

Казуў Гітлер «Жыва я Вазьму Маскву, Тулу», Ах ты, дзрэн паршываа, А не хочаш скуду? Пазіраў ты на Каўказ, Як кот на кілбасы, Ды па мордзе табе — раз! Не будзь скванны, ласы, Як пабег у свой Берлін, Пагубляў абвэрткі. Глянуў Габелсы — сукні сыні «Фюрар, а дзе-ж порткі?»

Не мінуў біч сатыры паэта і такога служку рэакцыі і выпратаваліна старога евету, як наша рымскі. Верш «На міжнародныя тэмы» — гэта выкрывіце гнуснай ролі Ваткіана ў абароне і адраджэнні фашызма. Ад імя мільёнаў простых людзей паэт заяўляе ў адрас папы:

Злязь ты, папа, з даху, не псуў болей браны, Ды каціся, папа, да чортавай мамы.

У пасляваенны перыяд Колас збрый сатыры зрывае маскі з новых прэтэндэнтаў на сусветнае панаванне, запячых падпальшчыкаў новай сусветнай вайны, заправіла Уол-стрыты і іх стаўленікаў уручэнаў і айзэнхаўераў, далесуў і руджэуаў.

Такім чынам, мы бачым, што на працягу свайго вялікага творчага шляху паэт гнэўным піром амагаўся супраць усяго, што аджывае і шляхам злучытнаў зацята трамасацца за сваё існаванне. Колас, пашысна карыстаючыся сатырай, па-гата-леўску і па-шчэдрнаеку змагаецца за пшчасце народа.

В. БУРНОСАУ.

Пісьмы з брацкіх рэспублік

Сіла вялікай дружбы

У Ерэване, нягледзячы на снежны месяц, на ясным небе весела язяе сонца, асвятляючы горад сваімі прэжыстымі праменьнямі.

Сільва КАПУЦІКЯН, армянская паэтка, лаўрэат Сталінскай прэміі.

Па радыё перадаюць старажытную армянскую песню — сумную, доўгую. — Мама, — раптам пытаецца мой адзінаццацігадовы хлопчык, — чаму нашы песні такія сумныя?

— Наш-жа народ меў пажак мінутае. Яго прыгнэталі, заваўнілі тантаі яго зямлю, знішчалі народ... таму нашы песні поўныя гора, — адказваю я сыну, стараючыся гаварыць зразумелай дзіцяці мовай.

— Я люблю вялікія песні, — тонам, не прымаючым прачынаў, заключае хлопчык.

Дастаткова толькі паглыбіцца ў гэты маленькі дыялог, які адбыўся паміж мной і сынам, каб зразумець, які карэныя змены адбыліся ў жыцці майго народа, які якіма называўся «шматнацыянальным і змяшчальным». Варта толькі выйсці на вуліцу, глянуць на заводскія трубы, якія дымяцца на фоне высокага Арарата, праціснуць па новых вуліцах і плошчах, міма новых цудоўных збудаванняў, створаных адзіным саўдзяцтвам армянскага каменя і армянскай архітэктуры, варта толькі зазірнуць у музеі, тэатры, канцэртныя залы сталіцы, напоўненыя новымі кніжнымі мастацтвам і радаснымі песнямі, — адразу можна ўбачыць, што можа стварыць здольны і працавіты армянскі народ, калі існуе сапраўды лад, калі за ім стаіць тая магутная сіла, якая называецца сталінскай дружбаю народаў.

Гэтымі днямі я была на Ерэванскім кабельным заводзе, які ўвайшоў у строй усяго некалькі год таму назад. Галоўны інжынер асцян Губішэў, раскажваючы аб дасягненнях завода, раптам радавае дадаць:

— Ведаеце што, Армения для сельскай гідраэлектрастанцыі ўжо можа даць усё неабходнае абсталяванне: турбіны, генератары, трансфарматары, размеркавальныя шчыты, кабели, шнуркі... Усё, усё аж да лампачкі!.. Хораша, праўда?

Вядома хораша, таварыш інжынер, і больш чым хораша! Гэта цудоўна, здзіўляюча! Бо вырабляе гэта дзяржава самая Армения, дзе былі толькі конаны завод багачы Шуствава. З армянскага вінаград, вырашчанага на зямлі, дзе вады было менш, чым слёз, у давяліных праглых заводчыкаў выціскаліся канякі для сытых і задаволеных. Выціскалася кроў армянскага народа над пайот «сваіх» і «чужых» гаспадароў, а сам народ сцікаў крывёю ў братазобойніцкай разні, якая працавала «сваімі» і «чужымі».

Але вось на маім сталым адзінаццацігадовай цэнтральнай газеты Армения — «Советскан Айастан». Там раскажваюцца аб дружбе народаў. Раскажваюцца аб тым, як гаворама сацыялістычнага саборніцтва ўключаліся ў дружнюю сувязь металургі Армения і Грузія, вінаградары Артанцацкага раёна Армения і Наранскага раёна Азербайджана, аб тым, як пасля адзін у адзін акупілі Волга-Данскага суднаходнага канала адтуль у Армения прыхаляе брыгада ардананска Целешава мантыраваць самую вялікую электрастанцыю Севаскага каскада — Гючунгас. аб тым, як гэтымі днямі ў Ерэване адбылася нарада архітэктараў Закаўказя, дзе абмяркоўваліся пытанні развіцця нацыянальнага зодчства.

Але вось на маім сталым адзінаццацігадовай цэнтральнай газеты Армения — «Советскан Айастан». Там раскажваюцца аб дружбе народаў. Раскажваюцца аб тым, як гаворама сацыялістычнага саборніцтва ўключаліся ў дружнюю сувязь металургі Армения і Грузія, вінаградары Артанцацкага раёна Армения і Наранскага раёна Азербайджана, аб тым, як пасля адзін у адзін акупілі Волга-Данскага суднаходнага канала адтуль у Армения прыхаляе брыгада ардананска Целешава мантыраваць самую вялікую электрастанцыю Севаскага каскада — Гючунгас. аб тым, як гэтымі днямі ў Ерэване адбылася нарада архітэктараў Закаўказя, дзе абмяркоўваліся пытанні развіцця нацыянальнага зодчства.

ва. Як расшыраюцца граніцы майго рэспублікі, як разнастайна і шматгранна развіваюцца ле прыяныя сувязі з брацкімі народамі нашай Радзімы!

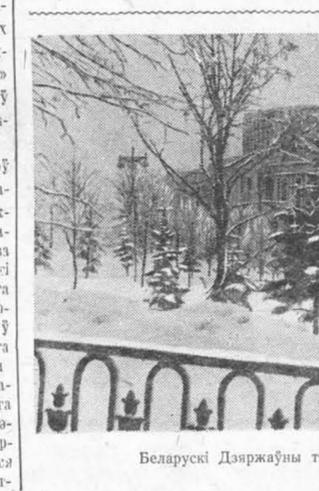
Надаўна грамадзкія Армения адзначала саміздасці годзе дастойнага сына Беларускага паэта Якуба Коласа. Нашаму вядомаму паэту Найры Зар'яну выпала чэсць ад імя армянскага народа вітаць юбілера ў сталіцы Беларуска. Гэтымі днямі Найры Зар'ян надрукаваў нарыс аб Мінску. Мы з радасцю прачыталі аб тым, як квітнее слаўная сталіца брацкай рэспублікі, як узводзяцца цудоўныя новабудовы, вырастаюць новы прыгожыя вуліцы і плошчы...

Дарагая, родная Беларусь! Мы рады за цябе, мы рады за тое, што ты зноў квітнее і добраўпарадкаваешся, што засяваюцца твае ралы, панесеныя вайной, што на былых руінах узводзяцца новыя будынікі, яшчэ больш прыгожыя і манументальныя, чым да вайны. Мы рады, што разам з рускімі, беларускімі і другімі брацкімі саўдзяцамі ў тваіх лясах і балотах ваявалі і сыны армянскага народа. Праз гэтыя лясы і балоты нашых войнаў веў наперад генерал арміі Іван Хрыстафоравіч Баграмян — сын армянскага народа. За ўсё гэта ты ўдвая даражэйшая і радзейшая нам, далёкая Беларусь! Мы рады, што на возеры Дрысвяты будучаю новаа электрастанцыя для калгаснікаў Беларуска, Латвіі і Літвы. Воды возера Дрысвяты, якія ваявалі раздзялілі тры народы, цяпер злучаюць вас. Але саўдзяці народы злучаюць не толькі азёры і рэкі. Тысяччу набачыных ніцей мы злучаны адзін з другім. Нас аб'ядноўвае вялікі Саветскі Саюз, які за 30 год свайго жыцця паказаў усяму свету пераможную сілу небаўбалага ў гісторыі чалавечтва адзінаства народаў. Ніхто не можа раз'яднаць нас, зламаць нашу вялікую дружбу, бо гэта дружба замацавана крывёю загінуўшых за нашу Радзіму, умацавана нашай штодзённай мірнай стваральнай працай, асветлена нашай верай у камунізм.

Дык дазваляе, дарагі таварышы, павінаваць Вас з Новым годам, з 30-годдзем з дня заснавання нашага слаўнага Савета Саюза, закліканага да жыцця творчым геным вялікіх праўдывоў народаў Леніна і Сталіна.

г. Ерэван.

г. Ерэван.

Беларускі Дзяржаўны тэатр оперы і балета.

На зямлі „Налевалы“

У прыродзе можна назіраць здзіўляючыя з'явы. Мёртва, халодная стала можа прастаяць мільённы год, вытрымліваючы гарачыню летніх дзён і траскучыя марозы, дажджы і навальніцы. І разам з тым маленькае пасенне бяроз, трышчы ў трышчы скалы і пусцішы каронні, уступае ў барацьбу за жыццё. З пачам часу каронні маленькай бярозы растуць і ўмацоўваюцца. Іны працякаюць усё глыбей і ўсё шырэй, заваўваючы прастору для жыцця. І настане момант, калі цвёрдая скала не вытрымае націску бярозы і расколваецца на часткі.

Гэтая з'ява хваляе нас велізарнай сілай жыцця. Каміністая каралеўская зямля рэдка раздала земляроба багатым ураджаем. Сялішчы, узброеныя матыгай або драўлянай сахай, у нажай кругласучанай працы ўдзельнічалі насамрэч хлеба ў лепшым выпадку да калд. А ў гады, калі замарозкі знішчалі ўраджай, каралеўскім сялянам даводзілася есці хлеб з прымессю сасновай кары.

Не лепшым было і жыццё лесарубоў, якіх жорстка эксплуатавалі лесарамісцоўцы. Але нават пры такіх умовах народ прабіў сабе дарогу да лепшага жыцця, паўставаў на барацьбу за лепшую долю. У зацікаваных хатах без дымадуду, на рыбных прымыслах, ля кастроў лесарубоў каралі сівалы руны аб цудоўным мысле-самамоце Сампо, які дае народу шчасце і добрыбы, складаўся легенды і казкі аб лепшым жыцці. Рускія рэвалюцыянеры, высланыя ў Карэлію парскім урадам, раскрылі каралю вочы на свабоду і шчасце. Партыя Леніна—Сталіна павяла народ на штурм старога свету.

Родная вёска аўтара гэтых радкоў была размешчана ў 200 кіламетрах ад Белга мора. На беразе праляла паміж Верхнім і Ніжнім азёрамі Куйто стаялі два дзесяткі домікаў. Да суседняй вёскі Гайгола было трыццаць вёрст на вузкай спыжыцы, а далей за Гайголам пачынаўся лес на сотні кіламетраў. У доўгія зімовыя месяцы вёска была амаль поўнаццо ізалявана ад астатняга свету. У нашай вёсцы жыў Яфім Васільеў, стары лесаруб і батрак, які ўсё жыццё гуляў спіну на другіх. Сваім дочкам і сынам ён гаварыў, што толькі лес карміць іх. Але дзеці дачкаліся інагача і іншых умоў жыцця. Саветская ўлада абраў іх сапраўднымі гаспадарамі лясных багачоў, прынесла ім радасць і шчасце жыцця.

У свой час Пётр I зрабіў небытае ў гісторыі пуда — ён пераправіў караблі з Белга мора да Анжэскага возера на лясах і балотах. Прайшло два з лішнім стагоддзі, на працягу якіх у гэтых лясах бугкалі толькі мядзведзі, асады адзінока палюўнічыя. А зараз на гэтых месцах праходзіць водны шлях, які звязвае Белга мора з Балтыйскім, з вялікай рускай ракой Волгай, Каспійскім і Чорным морамі. Беларуска-Валтыіскі канал імя Сталіна злучаны з Волга-Данскім каналам імя Леніна. Гэта як сімвал лініі нашага жыцця, лініі дружбы караля-фіскага народа з вялікім рускім народам, з усімі народамі нашай Радзімы. Мы звязаны з другімі брацкімі народамі не толькі воднымі або чагуначнымі шляхамі. Мы звязаны адзінымі лапачкамі, адным жадаем паскорыць наш рух да камунізму. Нашы сэрцы гарца адзінай вялікай любовю да свайго сацыялістычнай Радзімы, да партыі Леніна—Сталіна.

г. Пётравадзкі.

Надаўна ў рэспубліканскіх газетах быў апублікаваны партрэт вядомай стэханаўкі, тралёўшчыцы Марыі Яфімаўны Васільевай, дачкі Яфіма Васільева. За самаадданую працу яна ўзнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Яна жыла за вёскай Гайгола, куды ў дарэволюцыйныя гады дабіраўся толькі самыя смелыя і спрактыкаваныя палюўнічыя. Цяпер там буйны механізаваны лесаняконт, пасляк за прамамі вуліцамі, утулістымі домікамі, электрычнасцю, радыё, сталавой, клубам, амбулаторыяй. Да пасёлка два разы ў дзень курсіруе камфартабельны аўтобус. У лесе працуюць электрапілы, тралёвачныя трактары, паўднёвыя краны, лесавозныя машыны. Працаўнікі лесу — гэта ўжо не лесарубы, яны — шафёры, механікі, манцёры, электрыфіканы, машыністы — людзі самых роўных кваліфікацый з аднаведнымі тэхнічнымі ведамі. Такіх пасёлкаў там не было да вайны, не было электрыфікацыі і перасоўных электрастанцый. Зараз у рэспубліцы больш паўсотні такіх буйных механізаваных лесаняконт; такіх людзей, як Марыя Васільева, становіцца ўсё больш і больш.

Калісьці лічылася, што на каралеўскіх палях расце толькі ячмень, жыта, авёс і будьба. У гады саветскай улады, калі драўляная саха ўступіла месца трактарам, камбайнам і іншым складаным сельгаснабарным машынам, розка навіслася ўраджайнасць, з'явіліся саданіцы і гародніна, якіх раней у вочы не бачылі каралі.

Да рэвалюцыі ў Карэліі не было ніякай пашаровай прамысловасці. Першыя пашаровыя фабрыкі Канданюгі і Секежа з'явіліся амаль у непаседаеных месцах. Многія пашаровыя прадпрыемствы былі разбураны вайной, а зараз рэспубліка да краіне ў тры разы больш пашары, чым да вайны. З Кемі да Пётравадзкі 400 кіламетраў. У гэтым прамежку былі толькі маленькія вёсачкі. Цяпер тут чатыры новыя сацыялістычныя гарады — Белароск, Секежа, Мядзевягорск, Канданюга.

Быў час, калі треба было працісці пешшу дзесяткі кіламетраў, каб знайсці пісьменнага чалавека, які мог працягнуць або пачаць пісьмо. Цяпер-жа няма населенага пункта без школы, няма буйнага пасёлка або раёнага цэнтра без сярэдняй школы. У рэспубліцы ёсць філія Акадэміі навук СССР, універсітэт, педагагічны інстытут, дзесяткі тэхнікумаў і вучылішчаў. Аб рэспубліцы гавораць орданы і званні лаўрэатаў Сталінскай прэміі лепшымі артыстамі, міжнароднай прэміі ўдзельнікамі Міжнароднага фестываля моладзі ў Берліне.

У свой час Пётр I зрабіў небытае ў гісторыі пуда — ён пераправіў караблі з Белга мора да Анжэскага возера на лясах і балотах. Прайшло два з лішнім стагоддзі, на працягу якіх у гэтых лясах бугкалі толькі мядзведзі, асады адзінока палюўнічыя. А зараз на гэтых месцах праходзіць водны шлях, які звязвае Белга мора з Балтыйскім, з вялікай рускай ракой Волгай, Каспійскім і Чорным морамі. Беларуска-Валтыіскі канал імя Сталіна злучаны з Волга-Данскім каналам імя Леніна. Гэта як сімвал лініі нашага жыцця, лініі дружбы караля-фіскага народа з вялікім рускім народам, з усімі народамі нашай Радзімы. Мы звязаны з другімі брацкімі народамі не толькі воднымі або чагуначнымі шляхамі. Мы звязаны адзінымі лапачкамі, адным жадаем паскорыць наш рух да камунізму. Нашы сэрцы гарца адзінай вялікай любовю да свайго сацыялістычнай Радзімы, да партыі Леніна—Сталіна.

г. Пётравадзкі.

Канцэрты капэлы „Думка“ ў Мінску

У Мінску закончыліся гастролі Украінскай дзяржаўнай акадэмічнай капэлы „Думка“.

Капэла — адзін са старэйшых мастацкіх калектываў Саветскай Украіны — карыстаецца заслужанай любовою слухача за рэпертуар, у якім побач з народнай песняй вядна месца займаюць творы саветскіх кампазітараў, рускай і украінскай класікі.

Выступленні капэлы вызначаюцца высокім майстэрствам калектыва і салістаў Л. Косцінай, П. Худобы, Г. Гарэні і Н. Фашеева.

З выключным уздымам выканалі капэла і салісты песню «Партыя слава, Сталіну хвала», украінскія і рускія народныя песні, украінскую песню «Ехаў казак за Дунай» (апрацоўка Давыдоўскага).

На здымку: выступленне капэлы „Думка“ ў Мінскім акруговым Доме афіцэраў.

Фота І. Салавейчыка.

Выданне кніг у новым годзе

Новы 1953 год у галіне літаратуры будзе годам настойлівай работы пісьменнікаў і выдавецтваў па выкананню ўказанняў XIX з'езда ЦК ССРС, годам барацьбы за павышэнне ідэйна-мастацкага ўзроўню літаратуры.

Дзяржаўнае выдавецтва БССР у 1953 годзе прадуіць работу па выпуску палітычнай, мастацкай, дзіцячай, сельгаснабарнай і навукова-тэхнічнай літаратуры. Запланавана да выпуску 350 назваў кніг, агульным тыражом 7090 тысяч экзэмпляраў.

Будуць выданы першыя два тамы пяцітомнага збору твораў Кузьмы Чорнага. Гэта першае сістэматызаванае і найбольш поўнае выданне твораў выдатнага беларускага пісьменніка. Будзе завершана выданне чатырохтомніка выбранах твораў Змітрака Бядулі. У свет выйдзю тры і чварцеры тамы.

Здадзены ў вытворчасць новыя кнігі: І. Шамякіна «У добры час», М. Паслядовіча «Святло над Лінскам» — творы, прысвечаныя калгаснаму будаўніцтву. Гэтыя кнігі выйдзю да дэкады беларускай літаратуры і мастацтва ў Маскве.

Піліп Пестрак здаў у выдавецтва свой новы буйны твор «Сустрэнемся на барыкадах» — вылік шматгадовай работы пісьменніка. Кніга выйдзе ў другім квартале 1953 года.

Выйдзю таксама працісны твор А. Іванова — «На далёкім Усходзе», запіскі З. Лішаковай і А. Цвятковай «У фашысцкіх засценках», апавіданні К. Паішоўскага.

Вынікі творчасці маладых пісьменнікаў за 1952 г. будуць пададзены ў чарговым нумары альманаха «На сонечных спежках».

Тыражом 50 тыс. экз. выйдзе на рускай мове апавесць Я. Брыля «У Забалотці дзее». Усяго будзе выдана 17 кніг працісных твораў беларускіх саветскіх пісьменнікаў.

Па раздзеле пазіі запланавана да выдання 9 зборнікаў вершаў і пэм беларускіх паэтаў. Выхтуюцца выбраныя вершы Я. Луцыны, аднагомік выбранах вершаў Ш. Трусы, вершы Д. Кавалева, А. Русеўскага, В. Матвушана, С. Дзяргала, байкі У. Корбана і інш.

К. Крапіва напісала новую п'есу «Трэцяя асоба». Выдавецтва выпусціць гэтую п'есу асобным выданнем. Да гуртка мастацкай

валі над эшодамі з натуры і эскізамі будучых карцін. Мастак Чубра падрыхтаваў 14 графічных эскізаў вялікага фармату на тэму апавесці Яні Брыля «У Забалотці дзее».

Не пацвердзілася і абываваццанне А. Е. Сурскіх ў тым, што «ён выдася творы сваіх блізкіх сямякоў за свае ўласныя».

А. Е. Сурскі, паводле звестак Брэскага абласнога аддзела мастацтва, з'яўляецца суаўтарам двух скульптурных работ — «На варце міру» і «Народныя месціны». На абласной выставцы 1950 года экспаніравалася скульптура А. Е. і І. А. Сурскіх.

Наступны нумар газеты выйдзе ў суботу 10 студзеня 1953 года.

Галоўны рэдактар Васіль ВІТНА. Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Уладзімір АЛОУІНАУ, Алякс БаЧЫЛА (намеснік галоўнага рэдактара), Васіль БУРНОВАУ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Ірына ЖДАНОВІЧ, Павел КАВАЛЕУ, Аляксей КУЛАНОУСНІ, Пімен ПАНЧАННА.

Беларуская кінематаграфія на новым этапе

Партыя і ўрад прадастаўлілі многім нацыянальным кінастудыям, у тым ліку і студыі «Беларусьфільм», шырокую самастойнасць у выпуску кінафільмаў.

В. КОРШ-САБЛІН, кінарэжысёр, лаўрэат Сталінскай прэміі.

Узроўню кінафільмаў і палепшання ўсёй свай творчай работы. Выконваючы дырэктары XIX з'езда партыі аб павелічэнні выпуску мастацкіх фільмаў, студыя зацвердзіла вытворчы план на 1953 г. амаль удвая большы за план мінулага года. У 1953 г. студыя павінна выпусціць фільм-спектакль «Пянонь жаваранкі», у лютым пачнецца работа над дзіцячым мастацкім фільмам «Запісаная кніжка партызана». Улічваючы вонгт мінулых год, калі сцэнарыі пісаліся па дватры гады, нам треба карынным чынам палепшыць арганізацыю справы напісання сцэнарыяў.

Сцэнарыямы павінна займацца не толькі студыя, але і Саюз саветскіх пісьменнікаў БССР. А да гэтага часу ні студыя, ні Міністэрства кінематаграфіі БССР не забяспечылі творчых і арганізацыйных умоў для плённай працы пісьменніка над сцэнарыем.

Тэматычны план беларускай кінематаграфіі павінен складацца студыяй пры ўдзеле пісьменнікаў. Неабходны поўны творчы кантакт паміж работнікамі кіно і пісьменнікамі, бо толькі ведаючы задумкі пісьменнікаў, можна складзі такі тэматычны перспектывны план, які студыя зможа здзейсніць. Важная ўмова для плённай творчай работы — гэта ўзаемадзеянне студыі і пісьменнікаў. Закажваючы сцэнарыі, мы мусім верыць аўтара, а аўтар павінен быць упэўненым, што кожны добры сцэнарыі абавязкова пойдзе ў вытворчасць. На жаль, такога ўзаемадзеяння ў нас яшчэ няма.

Вялікая доля віны ў гэтым ляжыць і на кінарэжысёрах. Рэжысёры і апэратары мала яшчэ знаёмы з творчасцю беларускіх пісьменнікаў, мала чытаюць іх творы. Творчыя работнікі чакаюць, пакуль сцэнарыі аддзел прынясе ім гатовы сцэнарыі. А жыццё-ж паказала, што лепшыя творы кінематаграфіі былі створаны ў поўным творчым кантакце пісьменніка з рэжысёрам, будучым пастаноўшчыкам фільма. Толькі творчая ўзаемадапамога пісьменніка і рэжысёра дае поўнаплёны сцэнарыі.

Рашэнне ўрада аб прадастаўленні самастойнасці нацыянальным міністэрствам скарачае колькасць інстанцый для праходжання сцэнарыяў, стварае для нашых пісьменнікаў шырокія магчымасці ўдзелу ў беларускай кінематаграфіі.

Тэматычны план, складзены студыяй на 1953-54 гг., мае больш канкрэтную аснову, чым папярэднія планы, але тэматычны план будзе рэальным толькі ў тым выпадку, калі студыя здолее не на словах, а на справе даказаць сваё ўменне рэалізаваць на экране творы беларускіх пісьменнікаў. Пачатак у гэтым напрамку зроблены пастаноўкай камедыі Яні Куналы «Паўдзінка».

Зараз пачынаецца экранізацыя спектакля «Пянонь жаваранкі». Ёсць усе магчымасці зрабіць цікавы фільм на спектаклю «Несперка» В. Волкава і на леватарых другіх п'есах.

Студыя павінна фарсіраваць заканчэнне сцэнарыя аб Янку Купале, бо работа над ім надзвычай зацікаўная.

Такія творы, як «Рыбакова хата» Я. Коласа, п'еса «Трэцяя асоба» К. Крапівы, рэма «Веканомныя дні» М. Лынькова, «У добры час» І. Шамякіна і многія другія творы беларускай літаратуры могуць і павінны стаць асновай неабходных для беларускай кінематаграфіі сцэнарыяў.

Тэматычны план студыі «Беларусьфільм» на 1953 год павінен у асноўным грунтавацца ў першую чаргу на творах пісьменнікаў.

Гэта не азначае, што беларуская кінематаграфія павінна толькі дубліраваць на экране творы беларускіх пісьменнікаў. Сцэнарыі аддзел, які да гэтага часу яшчэ не разгарнуў іх след сваю работу, павінен мабілізаваць усіх пісьменнікаў на напісанне самастойных сцэнарыяў.

Першастановае значэнне набывае тама аб асудзі Палескай нізіны. На гэтую тэму метаагодна напісаць некалькі сцэнарыяў, з якіх можна было-б выбраць найбольш удалы.

У 1953 годзе студыя «Беларусьфільм» треба мець не менш 6 — 7 паўнаплёных сцэнарыяў, каб выканаць дзяржаўны план выпуску фільмаў.

Неабходна ў самы бліжэйшы час вызначыць канкрэтны тэматычны план. Але сцэнарыі аддзел яшчэ немае выдэ разном з пісьменнікамі аб іх удзеле ў кіно. Да гэтага часу ў студыі і ў Міністэрстве кінематаграфіі наву неадравадальна спынаў, а задачы, якія стаяць перад беларускай кінематаграфіяй, патрабуюць мабілізацыі ўсіх нашых сіл.